

«بالا تر از ابرها» در سینما روایت

مستند داستانی «بالا تر از ابرها» با موضوع زندگی شهیده مریم فرحانیان، در بیست و ششمین جلسه سینما روایت آکران و بررسی شد. مستند داستانی «بالا تر از ابرها» داستان دختری آکرانی است که پس از ۳۰ سال به ایران می‌آید تا با ابعاد جدیدی از زندگی زنی به نام مریم فرحانیان آشنا شود که زندگی‌اش را مدیون اوست. این فیلم ۷۰ دقیقه‌ای به کارگردانی «الیاس بابااف» ساخته و بخشی از کار در آکران فیلمبرداری شده است. «بالا تر از ابرها» به تهیه‌کنندگی محمدرضا شرف‌الدین تولید شده و محصول انجمن سینمای انقلاب و دفاع مقدس است.

هیئت انتخاب مستندهای فجر کجا فیلم‌ها را می‌بینند؟

هیئت انتخاب فیلم‌های مستند سی و سومین جشنواره فیلم فجر، کار خود را در بخش بین‌الملل فارابی آغاز کرد. هیئت بازمینی بخش مسابقه سینمای ایران کار خود را از تاریخ ۱۳ در مؤسسه رسانه‌های تصویری آغاز کرد. هیئت بازمینی بخش مستند پس از برگزاری جلسه معارفه کار خود را از سه‌شنبه (۱۴) در بخش بین‌الملل فارابی آغاز کرده است. هیئت انتخاب بخش مستند سی و سومین جشنواره فیلم فجر متشکل از عزیزاله حاجی‌مشهدی، پیروز کلانتری، جعفر صانعی مقدم، حامد شکیبانیا و محمدحسین مهدویان است. سی و سومین جشنواره بین‌المللی فیلم فجر، بهمن سال جاری به دبیری علیرضا رضاداد برگزار خواهد شد.

گفتگوی رضا توفیق جو کارگردان «زار خاک» با صبا فیلمی شاعرانه در احوال انسان و خاک

فرشی با ۷۰ نوع خاک رنگی مستند شد

با به هر مز که می‌گذاری، گویی به ضیافت سکوت رفتی، در میانه رنگ‌ها، جشنی که هیچ سخنی در آن نیست، نه از جانب مهمان و نه از سوی میزبان. فیلم «زار خاک» به رابطه انسان و خاک می‌پردازد، انسانی که ابتدا شیدا و مسحور خاک شده و در انجام با زایش، خود را راه می‌کند. رضا توفیق جو از فیلمسازان جوان کشور است که با فیلم «زار خاک» به هشتمین جشنواره سینما حقیقت آمده است. او درباره فیلم خود می‌گوید: بزرگ‌ترین تلاش من در این فیلم تغییر دادن تجربه دیداری مخاطب به یک پدیده هنری بود، آن هم از جنس هنر محیطی. به یقین آن که فرش را از نزدیک‌ترین نگاه کرده، اگر «زار خاک» را ببیند، نگاهش به آنچه به ظاهر دیده بود، تغییر خواهد کرد. به همین بهانه با توفیق جو به گفتگو نشستیم که نتیجه این گفتگو را در ادامه می‌خوانید:

شما چقدر پیش از این که بخواهید کار را شروع کنید درباره فرش خاکی تحقیق و پژوهش داشتید؟
در درجه اول ما می‌دانستیم که چهار سال است این فرش کار می‌شود و می‌دانستیم که امسال نیز مراسم ساخت فرش برگزار می‌شود. ضمن این که بچه‌های گروه فرش از دوستان من بودند. آقای احسان رسول‌اف (تهیه‌کننده فیلم) بعد از سفری که به هرمز داشتند از من خواستند که فیلمی از این اتفاق هنری بسازم. در واقع من زمانی که وارد جزیره هرمز شدم، فکر می‌کردم می‌خواهم فیلمی درباره فرش خاکی بسازم، اما به قدری جزیره هرمز، عجیب و مرموز بود که داستان فیلم از داستان فرش، تغییر کرد و برای من ارتباط بین انسان و خاک مهم‌تر شد. ارتباط آدم‌هایی که فرش را درست می‌کنند با خاک، یک ارتباط طبیعی نبود. آنچه را می‌دیدم یک اتفاق تازه بود. ضمن این که خود جزیره هرمز، جزیره عجیب و غریبی است با بیش از ۷۰ نوع تنوع خاکی که باعث می‌شود فرش خاکی در آنجا طراحی و اجرا شود.

چرا فیلم شما از هیچ دیالوگی برخوردار نیست و تنها از موسیقی و صدای محیط استفاده شده است؟
هرمز دقیقاً برعکس قشم - با صداها، پنهان - سرشار از سکوت است و این برای من بسیار جالب بود. هر کسی که با به هرمز می‌گذارد، چند روزی مبتلا به سکوت می‌شود. من هم به همین خاطر فیلم را به این سمت بردم که دیالوگ نداشته باشد، چون واقعاً گویا به یک ضیافت سکوت دعوت شده‌اید.

اما فیلم شما سکوت محض هم نیست، به نوعی خود این سکوت نیز موسیقی از جنسی دیگر است...
بله، موزیسین‌ها می‌گویند که یکی از نت‌های اصلی موسیقی سکوت

است. به نظر من این نت اصلی موسیقی در هرمز، بیشتر از هر جای دیگری دیده می‌شود. یعنی سکوتی که منظور من است شمارا به درون خودتان برای نظاره می‌برد.

شماره عین حال که از موسیقی بومی استفاده کردید از موسیقی مدرن هم استفاده کرده‌اید. انتخاب موسیقی‌ها بر چه مبنایی بود؟
کیاوش صاحب نسق، آهنگساز فیلم اصلاً موزیسین مدرنی است و در جلسات ابتدایی که با هم داشتیم به او گفتیم نمی‌خواهیم از موسیقی الکترونیک استفاده کنیم، اما موسیقی مدرن بسیار می‌تواند به نگاه فیلم و نگاه مدنی که به بدویت رابطه انسان و خاک وجود دارد، کمک کند. در واقع این استفاده هم وجود دارد و این رمزوارگی به فضای فیلم کمک کرده است. وقتی ما دیالوگ نداریم، بار موسیقی، صداگذاری و حاشیه صداسپار زیاد می‌شود. ما چندین بار گفتگو کردیم و رایش‌های فیلم را دیدیم. من از حس و حال به او گفتم و این که چرا سراز این قصه رفتیم و حال و هوای فیلم را توضیح دادم و در نهایت به این نوع از موسیقی رسیدیم. ضمن این که آدم‌هایی که در فیلم من هستند، نیز از جنسی دیگرند و هر کدام موسیقی جدایی دارند. این وهم آلودگی در روایت تصویر نیز وجود دارد و هر چقدر شما همراه داستان می‌شوید از این گنگی کاسته می‌شود.

چطور شد که به این نحوه روایت رسیدید؟ شما قرار بود یک فیلم مستند از روند ساخت فرش خاکی بسازید، اما آنچه دیده می‌شود علاوه بر این روایت، داستان دیگری را نیز روایت می‌کند که برای مخاطب جذاب است.
ببینید شماره نگاه اول با یک اتفاق خارجی کاملاً معمولی که در حال رخ دادن است و قابل درک است رو به رو هستید. قرار است یک فرش خاکی ساخته شود. می‌توانستیم فیلم کاملاً گزارشی از این رویداد بسازیم، اما این اتفاق را با تخیل و فکر درونی خودم تأثیری که از جزیره گرفته‌ام ساختم. تمام عناصری که شما به لحاظ مفهومی می‌بینید، برای من در آن منطقه اتفاق افتاد و کاملاً باده و تحت تأثیر جغرافیا بود. من هیچ پیش‌فرضی نداشتم و جزء به جزء اتفاقات همه در جزیره هرمز اتفاق افتاد و همه چیز به روز بود. مثل باده‌نوازی در موسیقی برای یک نوازنده. اگر من بر اساس دیالوگ این فیلم را می‌ساختم قطعاً دستم بسته می‌شد و همانجا بود که فهمیدم باید با سکوت پیش بروم و این مستند را شاعرانه بسازم.

طبیعی است که واقعیت به معنای صرف وجود ندارد و موضوع از فیلترهای شما گذشته است.
چه بهتر که آدم فیلترهای خودش را بشناسد و از یک دریچه و دنیای دیگر موضوع را روایت کند. سعی کردم جهان بیرونی را به سوز خودم نزدیک‌تر کنم. در بسیاری از جاها که خاک در فورگ‌اند تصویرم قرار دارد در واقع به بیننده، این حس را القا می‌کنم که خاک نظاره‌گر است و جاهایی که در یک‌گراند است، بدین معناست که انسان نظاره‌گر خاک است. به نوعی نشانه‌شناسی‌ها را رعایت کردم و سعی کردم به زبان تصویر این قاعده را برای خودم نیز رعایت کنم.

نام فیلم شما «زار خاک» است، اما اصلاً در فیلم اشاره به معنای زار نشده است؟
در فیلم به مفهوم زار اشاره نمی‌شود اما وجود زار را چه در رفتار آدم‌ها و چه در موسیقی می‌بینیم. در تمام مناطق جنوب، مراسم زار وجود دارد. من نمی‌خواستم به مفهوم زار بپردازم اما در ادبیات بومی منطقه، زار بسیار پررنگ است و حتی قابل لمس است. آنچه وجود دارد این است که دو اتفاق برای این فیلم افتاد است. اول این که من عمده‌اند از ابتدا جغرافیا را در این فیلم تعریف نکردم. چرا که جغرافیا برای من در درجه اول اهمیت، قرار نداشت. در واقع فراتر از جغرافیا به معنای اسمش برای اهمیت داشت که تا کجا آبادی روی زمین باشد و دیگر جنبه بومی آن است که به طور مثال از موسیقی آنجا استفاده کردم. این فیلم فرش بر این است که مخاطبی که فیلم را می‌بیند اندکی از زار می‌داند. دوم این که از فرهنگ بومی منطقه

استفاده کردم. دلم نمی‌خواست خیلی به موضوع زار بپردازم چرا که کار کرد فیلم چیز دیگری بود. ضمن این که فیلم‌های خوبی در سینمای مستند داریم که در این زمینه ساخته شده است.

اتفاق بر خلاف آن که جغرافیا برای شما مهم نبود، در فیلم جغرافیا بسیار دیده می‌شود؟
درست است. چرا که جغرافیا به معنای هرمز برایم مهم نبود، اما جغرافیایی که خاک دارد و تنوع رنگ دارد و آدم‌هایی که مسحور این خاک شده‌اند، اهمیت می‌یابد. این جغرافیا هر جای در این دنیا می‌تواند باشد و اساساً تمام این رنگی که شما روی فرش می‌بینید، نشانی از زمین است و گردش دوی که در صحنه آخر فیلم دیده می‌شود، چرخش کره زمین است. این رنگ‌ها، تنوع نژاد و انسان است. احساس تعلق کردن به فانی شدن انسان و خاک بودنش در این فیلم وجود دارد و آگاهانه بوده است.

شما از رنگ به خوبی در این فیلم استفاده کردید. حتی این رنگ در نوع لباس آدم‌هایی که وارد این فضا می‌شوند نیز وجود دارد.
استفاده از رنگ نیز عمدتاً به دو دلیل بود. اول آنکه خاکی که در این فضا می‌شود از نظر آدم‌هایی وارد شوید که لباس‌های رنگی دارند. این جغرافیا روی لباس افراد هم تأثیر گذاشته است. در تمام شهرهای جنوبی لباس‌ها به خصوص لباس خانم‌ها رنگی است و امکان ندارد که از طبیعت نشسته نگرفته باشند. البته این تنوع رنگی را می‌توان در بندر ترکمن نیز دید. رنگ، عنصر عجبی در هر مز است. نکته دیگری این که هرمز جزیره‌ای است که حدود ۷ هزار نفر جمعیت بومی دارد اما من از رفتن به دل شهر پرهیز کردم تا این بدویت در فیلم وجود داشته باشد. هر چقدر شما به طبیعت نزدیک می‌شوید، بدویت به شما غالب می‌شود و جنس دیگری از وجود انسان آشکار می‌شود.

شما در روایت فیلم از یک زن به عنوان شاهد استفاده کردید، این زن نماد چیست؟
زن نماد اوروی است. فکر کردم که باید این زن وجود داشته باشد. ضمن این که این زن هیوط کرده به این سرزمین. زن در هر مرحله از فرش وجود دارد و حتی زمانی که بلایی بر آن هانازل می‌شود، زن بیرون از فرش حضور دارد و حامی و نگهبان این بچه‌هاست. شاید مادر بودن برایم مهم بود. نکته آخر این که در یکی از داستان‌ها نیز روایت شده که عالی پسر فقیر روستا زاده، عاشق فاطمی دختر پادشاه می‌شود... و این زن می‌تواند نمادی از همان عشق باشد.

شما به داستان‌های آن منطقه نیز پرداختید و این جنبه بومی بودن فیلم را بیشتر می‌کنند؟
دقیقاً. من ۴ عنصر را در ۴ داستان آوردم که ۴ عنصر در ۴ طرف فرش دامای نیز وجود دارد.

این فیلم برای خود شما چه جایگاهی دارد؟
من فیلمساز حسی هستم، با این که درباره کارم فکر می‌کنم اما احساسم جلوتر از تعقل فعال است. این فیلم یک فیلم شاعرانه است و برای من این یک ماه مانند یک خواب بود و بعد از آن بغض عجیبی داشتم. این سفر به شدت بر من تأثیر گذاشت. به همین خاطر این فیلم را دوست دارم.

گنجینه‌های گنجینه‌ها

موسسه فرهنگی هنری گنجینه‌ها

مشارکت در برگزاری همایش‌ها، سمینارها و همکاری در برپایی نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های فرهنگی و هنری

گردآوری و تدوین مجموعه‌های مستند فرهنگی، هنری، اجتماعی و تاریخی ایران و سایر کشورها

تهیه، عرضه و مبادله محصولات فرهنگی

ارائه خدمات پیمان مدیریتی برای اجرای پروژه‌های فرهنگی هنری

انجام خدمات انتشاراتی، تالیف کتب تخصصی هنری و فرهنگی و تولید محتوی

تهیه و تولید فیلم‌های سینمایی و برنامه‌های تلویزیونی، ویدئویی، پویا نمایی، رایانه‌ای، مستند و آنونس‌های فرهنگی

مشاوره و اجرای برنامه‌های رسانه‌ای، تبلیغاتی و روابط عمومی

انتشار نشریات تخصصی و ویژه‌نامه‌های جشنواره‌ای و نشریات داخلی

ارائه آثار هنری در حوزه تجسمی

نشانی: بهارستان، خیابان مجاهدین اسلام، جنب مجلس شورای اسلامی، روبروی بیمارستان شفاحیائیان، نب، بست گلپا، پلاک ۴

تلفن: ۰۲۱-۷۷۶۵۱۸۱۸ | فکس: ۰۲۱-۷۷۶۵۲۳۲۳ | ایمیل: Ganjineh91@gmail.com

همه اخبار داغ و حواشی سینما، تلویزیون، موسیقی، بازی، ادبیات و... در تلفن همراه خود ببینید فقط کافیست،

www.sabaneewspaper.ir

اشتراک روزنامه ۵۰ درصد تخفیف

شماره تلفن پذیرش مشترک: ۸۸۲۹-۴۴۷ ۸۸۲۹-۴۴۷

اولین روزنامه مستقل فرهنگی و هنر

روزنامه فرهنگ و هنر

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

با حمایت معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از این پس علاقمندان به روزنامه صبا می‌توانند این روزنامه را با قیمت ۵۰۰ تومان مشترک شوند کافی است کلمه **اشتراک** را به شماره ۰۲۰۰۸۰۸۰۰۲ پیامک کنید تا با شما تماس بگیریم

ESHTERAK.IR